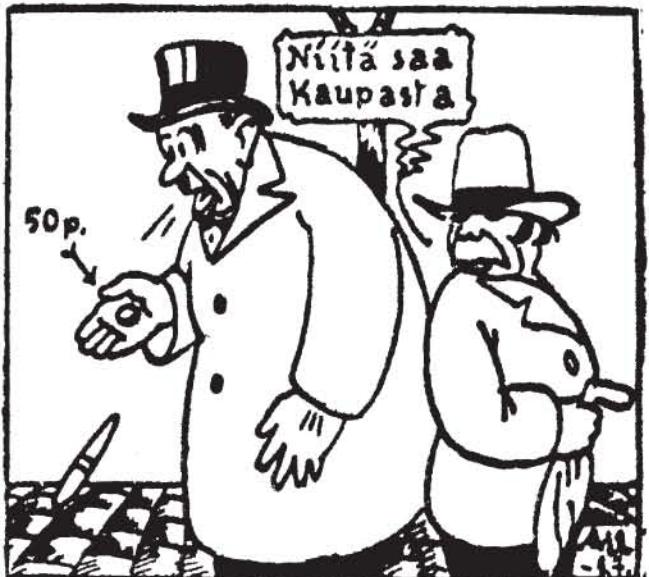

Suomalaisen sarjakuvan kellastumatonta historiaa

Akseli Halonen: Pulliainen on pahalla päällä. Helsingin Sanomat 1927.

Vesa Kataisto

Sarjakuvia on tehty Suomessa paljon, hyvin paljon enemmän kuin kukaan tietääkään. Lehdistö on meillä hyvin laaja, koska olemme olleet ja olemme edelleen lukijakansaa. Melkein jokaisella julkaisulla on ainakin jossakin vaiheessa ollut myös oma sarjakuvansa aina viime vuosisadan ensimmäiseltä kymmenluvulta lähtien. Yhä vieläkin mm. ammatti- ja järjestölehdissä ilmestyy sarjoja, jotka katoavat suurelta yleisöltä paperinkeräyslaatikoiden kätköihin.

Suomessa ilmestyneiden sarjakuvajulkaisujen historia on suurin piirtein tiedossa, mutta lehtisarjojen osalta tutkimustyötä

on vielä paljon tekemättä. Sarjojen originaaleja on enää lähes mahdotonta löytää ja paperinkeräykset ovat verottaneet oman osansa. Kiitos kirjastolaitoksen ja kehittyneen painotekniikan, on silti yhä mahdollista tallentaa ainakin tärkeimmät palat lehdistömme sarjakuvahistoriasta jälkipolville.

Kulttuurihistoriaa sellusta

Erinomaisena esimerkkinä tästä on Laikku 05: Kotimaiset kuvasarjat 1900-1945 -teos, joka esittelee suomalaisen sarjakuvan tienraivaajien töitä viime vuosisadan alusta. Kirjan toimittanut Mika Lietzen kertoo, että projektin innoittajana toimi Smithsonian Collection of News-

paper Comics (1977). Samainen mammutti-teos on innoittanut myös maailmalla useita muita vesittyneisiin ja kutistuneisiin nykyaikajan lehtisarjakuviin tympääntyneitä alan harrastajia. Mm. Denis Kitchenin ja Art Spiegelmanin jäljissä seuraa nyt siis Asema Kustannus.

Keräilytään peruskokoelman lehtiä kirpputoreilta ja kopioimalla sarjoja kirjastojen lehtiarkistoista Lietzen otti yhteyttä muihin alkuvoimaisten kotimaisten sarjojen säilyttämisestä innostuneisiin ja tulosta alkoi syntyä.

”Aluksi tarkoitus oli asettaa rinnakkain vanhaa ja uutta sarjakuvaa, mutta lopulta vanhoja sarjoja löytyi niin paljon, että ajatus kaksijakoisuudesta sai jäädä. Pyysin sit-

Poika Vesanto: Kuninkalan Eenokki, Suomen Kuvalehti 1933.

ten monia toimittajia ja asianharrastajia kirjoittamaan esittelytekstejä omista suosikeistaan. Jotkut lähettivät myös materiaalia, mutta suurimman osan haalin Turun yliopiston kirjaston varastosta. Tilasin sieltä kärrykaupalla lehtien vuosikertoja. Osa löytyi, osa oli jo kadonnut”, kertoo Lietzen.

”Yleisesti ottaen olen tyytyväinen lopputulokseen. Kokoelman pituus oli aluksi 76 sivua, sivuja tuli lopulta 128 ja pidempäänkin olisi ollut aineistoa. Joitakin juttuja aloin urakan loppuvaiheessa kaivata, esimerkiksi Egon Meurosen 50-luvun sarjoja olisi ollut mukava laittaa mukaan, samoin Poika Vesannon Hippasen perhettä 30-luvulta. Mikäli tämä menee kaupaksi, olisi mukava vielä palkata näitä puutteita ja esitellä lisää tekijöitä, kuten Eeli Jaatinen tai Asmo Alho. Myös naissarjakuva ja suomenruotsalainen sarjakuva olivat toivelistalla esittelyjä haalittaessa. Näistä kirjoittajia ei nyt vielä löytynyt.”

Sarjojen julkaisuoikeuksien hankkiminen oli Lietzenin mukaan ennako-odotuksiin nähden yllättävänkin helppoa. Kaikki tekijöiden omaiset olivat kannustavia. Monet kertoivat, ettei sarjakuvien perään ole kysely, lähinnä vain kuvitusten.

”Vanhaa suomalaista sarjakuvaa on paljon. Lähes jokaisessa lehdessä oli oma sarjakuvansa, ja lehtiä oli paljon, etenkin yleis-aikakauslehtiä ja nuortenlehtiä. Vanhat sarjat ovat mielenkiintoisia, koska ne edustavat niin erilaista ajattelumaailmaa kuin mihiin nykyaikana on totuttu. Niissä on samaa viehättävyyttä kuin vanhoissa suomalaisissa elokuvissa tai vanhoissa nuortenkirjoissa. Se ei tarkoita että ne olisivat itsenäisinä teoksina mitenkään ainutlaatuisen tasokkaita. Monien sarjojen huumori on hyvinkin

kilttiä ja yksitoikkoista, ja pahimmillaan sarjat ovat ärsyttävän opettavaisia ja moralisoivia, kuten Junnu. Tässä mielessä ne ovat jossain määrin kuriositeettitavaraa”, Lietzen toteaa.

”Mutta positiivisia yllätyksiäkin oli, kuten Akseli Halosen Pulliainen, joka jo 20-luvun lopulla tärytteli nykyaikaiseenkin lukijaan oppoavaa absurdia huumoria. Siinänsä yllättävää, että kokoelman sarjoista vanhin on itse asiassa kenties sen tuoreinta tavaraa.”

Alex Raymond, Suomalainen ja Savolainen

Mielenkiintoista on myös kotimaisen sarjakuvan suhde ulkomaailmaan, erityisesti 30-luvulla suomalaisiin lehtiin rynnistäneeseen amerikkalaisarjakuvaan. ”Monissa ajan kotimaisissa sarjoissa ulkomaiset vaikutteet näkyvät melko karkeastikin läpi, esimerkiksi Ami Hauhion Maan mies Marsissa kopioi suoraan Alex Raymondilta. Nämä sarjat ovat toki mielenkiintoisia, sääli vain että kotimaiset elementit eivät niissä näy. Hauhion Lappiin ainakin osittain sijoitettava Koltan perintö onkin mielestäni siinä suhteessa mielenkiintoisempi. Sota-aajan sarjat, Hauhion Ismo Lento ja Meurosen Syöksypommittajat ovat kiinnostavia, koska niissä on mausteena kourallinen propagandaa, joka näin rauhan ajan lukijasta tuntuu luonnollisesti hyvinkin poliittisesti epäkorrektilta.”

Sarjojen ikä ei erityisemmin haittaa, monet Laikku 05:ssä esitellyt sarjat ovat aiheiltaan ajattomia. On lähes ihme, että lähinnä vain Pekka Puupää, Kieku ja Kaiku sekä Rymy-Eetu ovat pysyneet saatavilla

näihin päiviin asti. Onhan esimerkiksi sotasarjoilla edelleen kysyntää muutenkin kuin nostalgiamielessä, minkä juuri ilmestynyt Rintamalottien korkeajännitys osoittaa. Laikku 05 on korkeatasoinen projekti, joka kuuluu jokaiseen sivistyskotiin Sandellin ja Rislakin Fogelberg-historiikin rinnalle, täydentämään yhä kovin harvojen nimikkeiden esittelemää suomalaista sarjakuvahistoriaa. Se on hyvin laaja aihe, josta tuntuu pulppuavan uutta lähes päivittäin. Varsinkin Laikku viiden kaltaisten teosten yhteydessä päivänvaloon palaa paljon aiemmin hämärään jäänyttä. Samalla aiemmat tiedot tarkentuvat.

”Toivon, että tämä projekti herättäisi huomaamaan näiden sarjojen olemassaolon, että vanhat kotimaiset sarjakuvat ovat säilyttämisen arvoisia siinä missä minkä tahansa kulttuurialan historia. Sarjakuva on tässäkin suhteessa ollut hieman liian pitkään lapsenkengissä”, Lietzen päättää.

Ami Hauhion Koltan perintö, 1945.